

*Людмила Трачук,
викладач кафедри
бібліотекознавства і бібліографії
Рівненського державного
гуманітарного університету*

У статті представлені результати дослідження вебліографічних посібників українських бібліотек як продуктів нового виду бібліографічної діяльності — вебліографії. Охарактеризовано критерії відбору, способи групування та характеристики електронних ресурсів у вебліографічних посібниках; підкреслено їх жанрові та змістові особливості.

Для обліку та впорядкування різноманітних за змістом і видами електронних ресурсів мережі Інтернет у бібліотечному середовищі започатковано новий напрям бібліографічної діяльності — вебліографію. Цей термін уперше був вжитий американськими бібліотекарями в 1990 р. у газеті "Нью-Йорк Таймс", через п'ять років його стали застосовувати європейські бібліотекарі, а в бібліотечному середовищі пострадянського простору він вживається з початку XXI ст. [3]. Практичний досвід створення вебліографічних ресурсів значно випереджає теоретичне обґрунтування цієї діяльності, тому існує потреба проаналізувати існуючі вебліографічні ресурси, визначити їхні характерні риси як продуктів нового виду бібліографічної діяльності.

Питання створення вебліографічних ресурсів порушували В. Степанов [13], І. Торлін [16], Я. Бондаренко [2; 3; 4], І. Базиленко [2; 4]. Вебліографія — це вид бібліографічної діяльності, що забезпечує створення переліків інтернет-ресурсів. Я. Бондаренко вебліографією називає підходи бібліографів до організації ресурсів Інтернету з метою спрощення пошукової діяльності користувачів глобальної мережі [3].

Найчастіше слово "вебліографія" вживають для позначення списків інтернет-ресурсів, тобто ототожнюється вид діяльності та її результат. Наприклад, на сайті Харківської обласної універсальної наукової бібліотеки (ОУНБ) є розділ "Вебліографія (рекомендаційні списки веб-сайтів)".

Ще однією ознакою вебліографії, яку їй "приписують", є рекомендаційний характер. Це зафіксовано, зокрема, у визначеннях, що циркулюють в Інтернеті: вебліографія — рекомендаційний список сайтів як засіб орієнтації в електронних ресурсах [10]. Дійсно, більшість існуючих вебліографічних списків є рекомендаційними, але це не означає, що не можуть створюватися й інші їхні види за суспільним призначенням. На міжнародному рівні ставиться питання про реєстрацію в державних бібліографічних посібниках окремих ресурсів Інтернету; вже існують науково-допоміжні вебліографічні проекти. Унікальний за масштабом проект започаткувала Центральна наукова бібліотека Академії наук

Азербайджану: видати десятитомну серію "Вебліографія", у межах якої вийшов перший том "Сайти світових бібліотек", планується видати "Сайти світової історії", "Сайти світової літератури" та ін. [17].

Результати вебліографічної діяльності — вебліографічні посібники (путівники, навігатори) — існують в електронному вигляді на сайтах бібліотек (у форматах html, doc, pdf) та/або у друкованому вигляді [9] і складаються із згрупованих у розділи чи розташованих у довільному порядку описів електронних ресурсів віддаленого доступу. Як правило, опис включає гіпертекстову назву та/або електронну адресу ресурсу. У вебліографічних посібниках частіше, ніж у традиційних бібліографічних покажчиках (БП), як спосіб бібліографічної характеристики застосовують анотації.

Друковані вебліографічні посібники створюються бібліотеками різного рівня, найчастіше регіонального [6; 7; 9]. Окремі з них формуються в текстовому редакторі, друкуються, а електронні аналоги зберігаються на сервері бібліотеки; із сайту бібліотеки надається доступ до таких списків. У розділі "Вебліографія" сайту Виноградівської ЦБС поданий перелік з 14 рекомендаційних вебліографічних списків, що складається з їхніх гіпертекстових назв та коротких анотацій. Тобто, це метавебліографічний список. Користувач на рівні знайомства з цією інформацією може визначитися з вибором потрібного списку і відкрити його у форматі doc. У самих вебліографічних списках поданий негіпертекстовий перелік сайтів на заявлену тему, що ускладнює доступ до електронних ресурсів.

Вебліографічною діяльністю займаються не тільки бібліотеки, а й інші організації та окремі особи. Наприклад, Світлана Тітова на своїй персональній сторінці виставила перелік інтернет-ресурсів на тему "Інтернет в суспільстві і політиці" з розділами "Програмні документи розвитку інформаційних комп'ютерних технологій", "Науково-політичні сайти і портали", "Регіональне електронне урядування", "Наукові статті і публікації" [8].

Іноді вебліографічні списки існують як несамоцінна частина документа. Наприклад, в електронній книзі "Biomediale. Современное общество и геномная культура" поряд з розділом "Бібліографія" (так названо список літератури з теми книги) є розділ "Вебліографія", де зібрані посилання на ресурси Інтернету відповідної тематики [18]. В електронному ресурсі Кіровоградської ОУНБ імені Д. І. Чижевського "Архів Д. І. Чижевського" є розділ "Вебліографія", що складається з підрозділів "Наукові праці Д. І. Чижевського" та "Про Д. І. Чижевського".

Окремих питанням розвитку вебліографії є правила опису інтернет-ресурсів. Міжнародною міждисциплінарною групою професіоналів бібліотечної, музейної, архівної справи, комп'ютерних та суміжних наук для опису електронних ресурсів віддаленого доступу був створений формат Dublin Core (Дублінське ядро). Розроблення формату розпочалося 1995 року в США (штат Огайо, місто Дублін) співробітниками OCLC. У Європі як стандарт він був прийнятий у лютому 2000 року під назвою CWA 13874; у вересні 2001 р. набір метаданих Дублінського ядра був затверджений у США як стандарт Z39.85, а в якості міжнародного стандарту застосовується під назвою ISO 15836 з 8 березня 2003 р.

У грудні 2004 р. у Кіровоградській ОУНБ імені Д. І. Чижевського відбувся семінар-практикум "Каталогізація

цифрових ресурсів Інтернет. Дублінське ядро метаданих", який проводився в межах реалізації проекту "Створення регіональних інформаційних порталів та інформаційних центрів на базі регіональних публічних бібліотек України". Суть проекту полягала у створенні обласними публічними бібліотеками регіональних інформаційних корпоративних порталів шляхом поєднання власних інформаційних ресурсів та регіональних веб-ресурсів, представлення соціально важливої, цікавої інформації краснорічного характеру [1].

В. Степанов вважає розміщення на сайтах книгозбірень переліків інтернет-ресурсів, які б відповідали профілю інтересів читачів, первинною формою віртуального довідково-бібліографічного обслуговування (ДБО), що зародилася п'ятнадцять років тому [13, с. 32]. На нашу думку, спочатку такі списки призначалися бібліографам (створювалися на допомогу електронному ДБО), бо включали, переважно, переліки бібліотечно-бібліографічних ресурсів (сайтів бібліотек, електронних колекцій текстів тощо).

Переліки інтернет-ресурсів активно створюються й зараз. Найгрунтовніші з них, як і раніше, насамперед призначені бібліотекарям та бібліографам (наприклад, спільний проект Російської державної бібліотеки та Російської національної бібліотеки "Реєстр повнотекстових і бібліографічних ресурсів Інтернету для бібліотек" [9]), але лише окремі переліки є великими за обсягом та мають якусь систематизацію (наприклад, у проекті "Прометей бібліографічний", мета якого — зібрати посилання на бібліографічні ресурси Інтернету і полегшити пошук інформації бібліотекарям, науковцям, студентам, записи групуються за УДК) [11]. Крім цих, у Росії функціонують й інші потужні вебліографічні проекти: "Систематичний каталог російських ресурсів Інтернету" (Російська державна бібліотека) "ІнфоЛоція" (ДПНТБ Сибірського відділення РАН), "Російська довідкова бібліотека" (укладач В. Степанов), "Соціонет" — електронні ресурси Інтернету із суспільних наук. Е. Сукіасян пропонує створити "Жовті сторінки Інтернету для бібліотекарів" — постійно оновлюваний спільними зусиллями зацікавлених організацій ресурс з класифікаційною структурою (за ББК чи Державним рубрикаторм науково-технічної інформації) та алфавітно-предметним покажчиком [12].

Про важливість електронних ресурсів віддаленого доступу, зокрема для ДБО користувачів, свідчить той факт, що їх аналіз та впорядкування стали завданням провідних інформаційних установ світу. На сесіях ІФЛА піднімалися питання критеріїв відбору окремих електронних ресурсів віддаленого доступу як об'єктів відображення у джерелах національної бібліографії. Ними визнано наукову, історичну чи культурну цінність ресурсу, відображення ним національних особливостей країни, якість наданої інформації, її тематику, авторство тощо. Центри національної бібліографії мають сканувати весь національний сегмент Інтернету цілком чи за задалегідь визначеними критеріями і на основі отриманого матеріалу відбирати ресурси для подальшого відображення у джерелах національної бібліографії [14].

Пошукові системи Інтернету теж почали впорядковувати ресурси за тематичним принципом. Наприклад, глобальна пошукова система "Google" створила каталог інтернет-ресурсів із розділами "Ігри", "Бізнес", "Відпочинок", "Довідники", "Дім та сім'я", "Здоров'я", "Комп'ютери", "Країни та регіони", "Мистецтво", "Наука", "Новини та медіа", "Освіта", "Спорт", "Покупки", "Суспільство". Кожен з цих розділів, у свою чергу, поділяється на рубрики та підрубрики, де розміщено переліки сайтів відповідної тематики. Опис сайтів включає гіпертекстову назву, веб-адресу та анотацію. Проте відбір і організація ресурсів у таких

каталогах спрямовані на задоволення різноманітних потреб аудиторії Інтернету, значна частина якої використовує глобальну мережу з розважальною метою, тому більшість з існуючих каталогів не можуть допомогти бібліографу в професійному пошуку інформації про документи чи самих документів (більше половини користувачів Інтернету звертаються до бібліографів саме із запитом щодо пошуку повних текстів документів наукового характеру) [7, с. 45]. Лише ретельний аналіз та відбір посилянь працівниками бібліотек дає змогу сформувати необхідний для професійної діяльності перелік інтернет-ресурсів.

Значна робота щодо впорядкування інформаційних ресурсів Інтернету проведена Національною бібліотекою України імені В. І. Вернадського (НБУВ). Її результати зібрано в розділі "Науково-інформаційні ресурси Інтернет". Він містить такі рубрики: "Пошукові системи", "Бібліотеки України", "Національні бібліотеки", "Електронні бібліотеки", "Органи державної влади", "Вищі навчальні заклади", "Енциклопедії, словники", "Газети та Інтернет-видання". Кожна з рубрик включає підрубрики, де розміщені гіпертекстові назви інтернет-ресурсів та анотації до них.

На основі аналізу українських бібліотечних сайтів, зробленого нами в жовтні 2009 р. за гіпертекстовим списком "Бібліотеки України" НБУВ, були отримані дані про напрямки розвитку вебліографічної діяльності українських бібліотек. На час дослідження з проаналізованих 101 бібліотечного сайту функціонував 81 (80,1% від загальної кількості). З них вебліографічні списки розміщувалися на 57 сайтах (70,3%), як правило, у розділах "Корисні ресурси", "Інформаційні ресурси Інтернету", "Посилання" тощо. Найпопулярнішими є гіпертекстові переліки українських та зарубіжних бібліотек, пошукових систем, сайтів періодичних видань, книготорговельних організацій, що, на нашу думку, свідчить про домінування фахового призначення таких переліків (для бібліотекарів та бібліографів). Зокрема Публічна бібліотека імені Лесі Українки м. Києва в розділі "Корисні посилання" збрала адреси бібліотечних стандартів у Інтернеті, сайти бібліотечних центрів та мереж, бібліотечних асоціацій, бібліотечних журналів. Полтавська ОУНБ імені І. П. Котляревського підкреслила користувацьке призначення свого вебліографічного посібника в назві — "Бібліотечному фахівцю". До посібника увійшли розділи "Нормативні документи", "Методичні матеріали", "Бібліотечна асоціація", "Бібліотеки світу", "Бібліотеки України", "Бібліотеки області", "Пошукові системи".

Уточнення цільового та користувацького призначення вебліографічного посібника нам здається особливо необхідним (можливо, в анотації). Його назва має бути максимально інформативною, давати можливість користувачу на етапі попереднього ознайомлення з цим ресурсом сайту бібліотеки визначити, чи може він бути корисним саме йому.

Прикладом такого підходу є складноструктурований вебліографічний посібник Херсонської обласної бібліотеки для дітей. Він складається з розділів "Інтернет для батьків" (підрозділи "Відкриття батьківства", "Секрети родинної педагогіки", "Батьківський Web-клуб", "Дозвілля у домашньому колі", "Сімейне читання. Читайте дітям, читайте разом з дітьми"), "Інтернет для навчання — тим, хто вчиться" (підрозділи "Освітні портали", "Юним науковцям", "Віртуальні підручники", "Електронні бібліотеки та електронні каталоги" тощо), "Інтернет для навчання — тим, хто вчить" ("Вам, управлінці", "Вам, викладачі").

Основним завданням укладачів вебліографічних посібників є відбір і систематизація найцінніших ресурсів Інтернету для рекомендації їх користувачам [4]. Можна виділити формальні критерії відбору ресурсів у вебліографічних по-

сібниках, наприклад, за видами документів (Державна науково-технічна бібліотека України уклала вебліографічний покажчик "Сучасні засоби доступу до патентної інформації. Інформаційні ресурси Інтернету", який містить перелік сайтів відомств інтелектуальної власності та патентних БД більш ніж 70 країн світу, до яких надається доступ через Інтернет); типами документів за віковою ознакою (Національна бібліотека України для дітей створила вебліографічний посібник "Вибрані Інтернет-ресурси" з рубриками "Для дітей" — включені ановані посилання на дитячі періодичні видання Інтернету українською, російською та англійською мовами, електронні бібліотеки дитячої літератури та окремі твори класиків української літератури тощо; "Для дорослих" — посилання на електронні ресурси, що стосуються дитячого читання, дитячої книги, журналів, виховання та освіти дітей; "Дитячі бібліотеки в Інтернеті"). Змістовий критерій відбору використовується в тому випадку, коли враховується галузь знання, тема чи проблема, яким присвячено електронні ресурси віддаленого доступу.

Прикладом застосування змістових критеріїв відбору є вебліографічний посібник "Тематика" Наукової бібліотеки Запорізького національного університету, який уміщує галузеві та багатогалузеві розділи: "Архітектура, будівництво", "Біологічні науки", "Військова справа", "Екологія", "Економічні науки", "Електроніка, комп'ютери", "Журналістика", "Інформатика", "Історичні науки", "Культура, наука, освіта", "Медичні науки", "Сільське та лісове господарство", "Фізико-математичні науки" тощо. При відкритті опису окремого ресурсу користувач, крім назви та гіпертекстової електронної адреси, отримує перелік ключових слів, інформацію про дату занесення сайту до посібника, кількість переглядів, рівень популярності в інших користувачів (у відсотках). Такі відомості уможливають визначення рівня відповідності ресурсу інформаційним потребам користувачів. У межах за предметизованих 2025 (!) інтернет-ресурсів можливий пошук за назвою, словами з опису, ключовими словами, датою внесення в каталог. Це один з найбільших вебліографічних посібників, виявлених на сайтах проаналізованих бібліотек.

Особливу увагу змісту ресурсів, що включаються у вебліографічні переліки, приділяють спеціальні бібліотеки. Сайти книгозбірень вищих навчальних закладів пропонують переліки Інтернет-ресурсів, що відповідають напрямкам підготовки фахівців. Наприклад, Науково-технічна бібліотека Донецького національного технічного університету створила предметний вебліографічний посібник "Корисні посилання", ресурси в якому згруповані в розділи: "З гірничої справи", "З геології", "З радіотехніки", "З металургії" та ін. Наукова бібліотека Української академії банківської справи в списку "On-line періодика" збрала посилання на періодичні видання з економіки і права, а в списку "Фінансові портали" — на електронні ресурси Інтернету з економіки. "Каталог цікавих і корисних сайтів" Науково-технічної бібліотеки Національного університету харчових технологій інформує, зокрема, про сайти періодичних видань, присвячених харчовій промисловості та суміжним галузям знань.

Найпоширенішим способом групування матеріалу у вебліографічних посібниках є формально-змістовий, коли в одному джерелі поєднані розділи, до яких відібрані електронні ресурси за формальними ознаками та розділи, що включають електронні ресурси, відібрані за змістовими ознаками. Наприклад, вебліографічний посібник "Ресурси Інтернету" Херсонської ОУНБ імені О. Гончара складається з 9 розділів, що включають близько 100 адрес порталів, сайтів, сторінок, відібраних за різними критеріями: "Засоби по-

шуку в Інтернеті", "Електронні повнотекстові бібліотеки", "Наука", "Лінгвістика", "Освіта", "Електронні довідники та енциклопедії", "Офіційні сайти бібліотек", "Культура і мистецтво", "Офіційні сайти органів державної влади", "Сімейний Інтернет", "Херсонські регіональні ресурси".

За різними критеріями (змістовими і формальними) відібрані ресурси до "Каталогу корисних та цікавих сайтів" Державної бібліотеки України для юнацтва. Він має розділи: "Абітурієнтам", "Видатні митці ХХ ст.", "Давня та дореволюційна українська література", "Дозвілля", "Екологія та охорона навколишнього середовища", "Карти та атласи", "Молодь і СНД", "Історія України" та ін.

Цікавий пошуковими можливостями вебліографічний перелік пропонує Івано-Франківська ОУНБ імені І. Я. Франка — групування електронних ресурсів у розділи за змістом ("Культура і мистецтво", "Соціологія", "Історія", "Література") та типо-видовими критеріями ("Журнали", "Сайти бібліотек"). Серед усієї їх сукупності можна здійснити пошук за ключовими словами чи назвою за допомогою спеціальної пошукової форми.

На фоні однотипних переліків інтернет-ресурсів виділяються краєзнавчі вебліографічні списки — "Пошук по Запоріжжю" бібліотеки Запорізької державної інженерної академії, "Бібліотеки нашого краю" Рівненської державної обласної бібліотеки, "Севастополь в Інтернеті" ЦФС для дітей м. Севастополя, "Харків: погляд крізь Інтернет" Харківської ОУНБ.

Окремим напрямом у вебліографічній діяльності може стати створення вебліографічних дайджестів. Започаткувала його Центральна міська бібліотека для дітей імені Ш. Кобера і В. Хоменка м. Миколаєва. Вона почала зі створення анованих рекомендаційних вебліографічних переліків журналів для дітей ("Пізнавай і дивуйся") та підлітків ("Цікавинки для тінейджерів"), далі перейшла до укладання серії ілюстрованих вебліографічних дайджестів для віртуальних мандрівників ("Перлини України"). Сюди увійшли такі дайджести, як "Міста-музеї України", "Заповідні місця України", "Рукотворні дива України", "Храми України". Названі дайджести містять, як правило, передмову, розділи, якими є назви архітектурних, природних чи історичних об'єктів. У межах розділу є фотографії об'єкта, історична довідка про нього, посилання на сайти, що стосуються об'єкта, тлумачення окремих понять, що вживаються в довідці. Вебліографічні ресурси цієї бібліотеки виконують ще й функцію навчання користувачів-дітей основам пошуку інформації в Інтернеті [2].

Деякі бібліотеки України дають посилання на вебліографічні посібники інших бібліотек, зокрема Наукова бібліотека Радіоастрономічного інституту НАНУ та Наукова бібліотека Фізико-технічного інституту низьких температур НАНУ — на головну сторінку сайту НБУВ, де знаходиться розділ "Науково-інформаційні ресурси Інтернету". Інші використовують вебліографічні продукти провідних світових інформаційних організацій, наприклад, наданий компанією EBSCO сервіс "Від А до Z" — перелік електронних ресурсів з різних галузей світових агрегаторів знань (EBSCO, видавництва Кембріджського університету, MEDLINE, видавництва Оксфордського університету). Пошук ресурсів можливий за назвою (можна ввести її в пошукове поле, а можна вибрати за алфавітом, якщо відомі перші літери назви), тематикою (вибрати із запропонованих рубрик потрібно), видавництвом (за покажчиком видавництва можна побачити всі електронні ресурси конкретного видавництва). Він має уточнення: "містить", "починається з", "повна відповідність". Цей сервіс функціонує на сайтах Науково-технічної бібліотеки імені Г. І. Денисенка Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут" та

Центральної наукової бібліотеки Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

Поряд з існуванням мало не на кожному українському сайті вебліографічних посібників різної якості, не всі бібліотеки надають користувачам переліки власної електронної бібліографічної продукції, яку вони створюють для них. Низький рівень розвитку електронної метабібліографії відзначається і в російському бібліотечному сегменті Інтернету [15]. Крім того, як зазначає Е. Сукіасян, в існуючих довідкових та рекомендаційних переліках сайтів багато неточностей, наприклад до 40% адрес бібліотек у таких списках — помилкові [12, с. 40]. Думается, що така тенденція характерна і для українських вебліографічних списків. Тому важливою умовою ефективного використання вебліографічних посібників для ДБО користувачів є актуалізація наведеної в них інформації. Вона може здійснюватись як бібліотечними фахівцями, так і користувачами. Наприклад, на сайті Науково-технічної бібліотеки Національного університету харчових технологій у розділі "Web-ресурси" є прохання повідомити бібліотеку про знайдені недіючі посилання.

Отже, з підключенням українських бібліотек до мережі Інтернет виник окремий напрям бібліографії — "вебліографія", спрямований на облік і відбір ресурсів Інтернету, необхідних, насамперед, самим бібліографам для ДБО користувачів. Центрами цієї діяльності є провідні бібліотеки України, що мають доступ до глобальної мережі. Варто підкреслити значний внесок дитячих та юнацьких бібліотек у розвиток вебліографії в Україні. Цікаві фахові вебліографічні ресурси пропонують бібліотеки ВНЗ.

Вебліографічна діяльність є новим і перспективним напрямом бібліографічної роботи бібліотек, але поки що вона характеризується неузгодженістю, відсутністю координації, дублюванням інформації при створенні вебліографічних джерел. На жаль, велика кількість вебліографічних списків, виявлених в українському бібліотечному інтернет-середовищі, обернено пропорційна якості наданої інформації. Необхідно узгодити дії зі створення таких ресурсів з метою покращення їх якості, вдосконалення пошукових можливостей. Щоб уникнути дублювання в роботі і, разом з тим, недоцільного використання трудових і фінансових ресурсів, варто спеціальним бібліотекам розробити ґрунтовні галузеві вебліографічні посібники, ОУНБ — зосередитися на впорядкуванні краєзнавчих електронних ресурсів віддаленого доступу, а завдання створення універсальних чи багатогалузевих вебліографічних посібників залишити національним бібліотекам України. При систематизації матеріалу варто використовувати існуючі звичні для користувачів і бібліотекарів класифікаційні схеми чи окремі їх розділи; рубрикатори. Укладання вебліографічних посібників для бібліотечних фахівців варто довірити бібліотекам-методичним центрам бібліотек різних відомств.

Список використаної літератури

1. *Архипська О. І.* Створення регіональних інформаційних порталів та інформаційних центрів на базі публічних бібліотек України [Електронний ресурс] / О. І. Архипська. — Режим доступу : <http://library.kr.ua/conference/arkhypska.html>. — Назва з екрана.
2. *Базиленко І. І.* Власні електронні ресурси дитячої бібліотеки як інструмент формування інформаційної культури користувачів [Електронний ресурс] / І. І. Базиленко, Я. Л. Бондаренко. — Режим доступу : www.gpntb.ru/win/inter-events/crimea2007/cd/23.pdf. — Назва з екрана.
3. *Бондаренко Я. Л.* Вебліографія як средство ориентации читателей детской библиотеки в ресурсах Интернет / Я. Л. Бондаренко // Шкільна бібліотека. — 2005. — № 18. — С. 11—12.
4. *Бондаренко Я. Л.* Віртуальні перлини: вебліографія як засіб орієнтації читачів дитячої бібліотеки у ресурсах Интернет [Електронний ресурс] / Я. Л. Бондаренко, І. І. Базиленко // Бібліотеки, інформація и образовательные технологии в гражданском обществе : материалы 15-й Юбилейной междунар. конф. "Крым 2008", АР Крым, Украина, 7—15 июня, 2008 г. — Режим доступу : www.gpntb.ru/win/inter-events/crimea2008/disk/47.pdf. — Назва з екрана.
5. *Волохін О. М.* Вступ // Волохін О. М. Каталогізація цифрових ресурсів Интернет. Дублінське ядро метаданих [Електронний ресурс] / О. М. Волохін. — Режим доступу : library.kr.ua/dc/DC_Volokhin.pdf. — Назва з екрана.
6. *Електронні ресурси Хмельниччини : вебліогр. покажч.* / Хмельницька обл. унів. наук. б-ка ім. М. Островського ; уклад.: Ю. Агібанова, О. Шеїн. — 2-ге вид., доп. і перероб. — Хмельницький : [Хмельницька обл. унів. б-ка ім. М. Островського], 2006. — 36 с.
7. *Елисина Е. Ю.* Интернет и обслуживание пользователей: (О проекте "Регистр полнотекстовых и библиографических ресурсов Интернет для библиотек" / Е. Ю. Елисина, Е. Д. Жабко // Библиотековедение. — 2002. — № 2. — С. 44—50.
8. *Интернет в обществе и политике.* Вебліографія [Електронний ресурс]. — Режим доступа : <http://titova.fpl.msu.ru/society-and-politics/index.php>. — Загл. с екрана.
9. *Навігатор* : [тематичні підбірки сайтів] / Рівнен. держ. обл. б-ка ; [уклад. В. Гуріна]. — Рівне : [Рівнен. держ. обл. б-ка], 2004. — 20 с. — (Серія "Вебліографія").
10. *Определение термина "вебліографія"* // HR-Лаборатория "Гуманитарные технологии" = Human Technologies [Електронний ресурс]. — Режим доступа : <http://www.ht.ru/on-line/dictionary/management.php?term=240>. — Загл. с екрана.
11. *Прометей библиографический* [Електронний ресурс] / ГПНТБ СО РАН. — Режим доступа : <http://www.prometeus.nsc.ru/biblio/class.ssi>. — Загл. с екрана.
12. *Скоробогатов В. М.* Справочно-библиографическое обслуживание на этапе перестройки. Диалог профессионалов-2 / В. М. Скоробогатов, Э. Р. Сукиасян // Науч. и техн. б-ки. — 2007. — № 9. — С. 37—44.
13. *Степанов В. К.* Библиографическое обслуживание в эпоху цифровых коммуникаций / В. К. Степанов // Библиография. — 2007. — № 2. — С. 22—41.
14. *Теплицкая А.* Некоторые проблемы отражения удаленных электронных ресурсов в национальных библиографиях на сессиях ИФЛА [Електронний ресурс] / А. Теплицкая // Новости Рос. комитета ИФЛА. — 2002. — № 41. — Режим доступа : http://www.cultivate.ru/mag/issue1/IFLA_news.doc. — Загл. с екрана.
15. *Теплицкая А. В.* Библиографическая информация: современные каналы распространения и поиска (мировой и отечественный опыт) / А. В. Теплицкая // Библиотековедение. — 2007. — № 2. — С. 39—44.
16. *Торлин И. Г.* Ресурсы веб-сайтов публичных библиотек Украины: компромисс предлагаемого и ожидаемого / И. Г. Торлин // Науч. и техн. б-ки. — 2008. — № 3. — С. 36—41.
17. *Центральная научная библиотека [Азербайджана]* [Електронний ресурс]. — Режим доступа : <http://www.csl-az.com/ru/5.html>. — Загл. с екрана.
18. *Biomediale.* Современное общество и геномная культура / сост. и ред. Д. Булатов. — [Електронний ресурс]. — Режим доступа : <http://biomediale.ncca-kaliningrad.ru/index.php3?blang=ru>. — Загл. с екрана.